

Leen Van Heurck - vooruitblik

Geachte meneer de minister,

Mevrouw de voorzitter,

Geachte volksvertegenwoordigers, leden van de Vlor,

Geachte collega's van het Vlor-secretariaat,

Geachte genodigden,

Ook ik heet u uiteraard van harte welkom op onze jaarlijkse startdag. En sta mij toch toe om op een misschien atypische manier aan te vangen. Ik zou eerst namelijk een kort fragment willen voorlezen uit een boekje dat de voorbije dagen met mij meegereisd is op weg naar Brussel.

“Wanneer je solliciteert voor een job, kijkt de dienst HR aan de poort naar je cv.

Je moet de juiste vooropleiding hebben. Dat is objectief en maakt vergelijken mogelijk.

Een plus is als je in één keer het vwo of gymnasium hebt gedaan, liever dan via de havo.

Verder helpt het als je een tweede studie hebt gedaan, een tijd in het buitenland hebt gestudeerd en activiteiten naast je studie hebt ondernomen. Voorbij die poort ... is bij beoordelingen uiteraard belangrijk of je je werk goed doet en of het klikt met anderen. En bij promoties? Hoe hoger je komt, hoe belangrijker ‘zichtbaarheid’ wordt.

Iemand moet er staan, uitstraling hebben, graag en gemakkelijk een groep toespreken en goed overkomen. En als je dan ook nog wat ervaring hebt, omdat jou in het verleden kansen zijn gegund, word je al snel gezien als een ‘zware’ kandidaat. Ik heb lang gedacht dat dat neutrale criteria zijn. Het scheelt wanneer op kantoor dezelfde culturele omgangsvormen gelden dan thuis.

Zo vertelde een vrouw uit een conservatief Surinaams nest dat ze als kind bij het avondeten zweeg. Pas als haar iets gevraagd werd, gaf ze antwoord. Dat was beleefd.

Zo liep ze achttien jaar training in presentatievaardigheden mis. In de meest vormende jaren. Haal dat maar eens in.”

Sommigen onder u hebben het misschien herkend.

Het is een citaat van Joris Luyendijk, een Nederlands antropoloog en journalist, die onder meer bij The Guardian zijn sporen verdiend heeft met een reeks over de bankencrisis in de Londense City. In zijn nieuwste boek ‘Zeven vinkjes’ verdiept hij zich in een dominant denkkader dat zich onder meer manifesteert in het bedrijfsleven en in de media, en waar hijzelf helemaal aan voldoet. Zo leert hij uit een kritische zelfanalyse.

Het boek blijkt een gevoelige snaar te raken.

Bij het lezen kan je niet anders dan naar jezelf kijken, en naar je eigen omgeving, en je af vragen wat je eigen referentiekader is en hoe bepalend dat is voor ons zelfbeeld en het beeld dat wij van anderen hebben. Het valt me op dat we steeds vaker bijna exclusief optrekken met gelijkgestemden. Mensen die op ons lijken, die we moeiteloos verstaan, die elkaar gelijk geven.

Zonder het te beseffen, schrijft Luyendijk, dreigen we zo zachtjes in te dommelen in onze eigen bubbel.

Hij gebruikt nog een ander een interessant concept, dat van 'de klassenmigrant'.

Het loont de moeite dit concept ook eens vanuit onderwijsbril te benaderen.

Als voorbeeld haalt de auteur een kind aan uit een arbeidersgezin, dat als eerste in de familie gaat doorstuderen en een universitair diploma weet te behalen. Hier staat zo'n exemplaar trouwens. Niet zelden treedt er vervreemding op. Veel klassenmigranten gaan als gevolg van de nieuwe omgeving waarin ze terechtkomen anders eten, anders praten, anders denken ... zelfs anders opvoeden.

Er ontstaat een kloof met de omgeving waarin ze opgroeiden.

Je kan het ongemak soms al letterlijk voelen op een diploma-uitreiking: hoe bij sommige ouders elke vezel ongemak uitstraalt, omringd door andere ouders die blijkbaar wel het juiste kostuum of kled dragen, die klaar zijn om met zoon of dochter in een chique restaurant verder te gaan vieren, of op de receptie sterke verhalen uitwisselen uit hun eigen studententijd.

We mogen nooit vergeten dat het gezin waarin kinderen opgroeien een erg grote rol blijft spelen in een succesvolle schoolloopbaan. Veel kinderen staan daarbij voor een dubbele uitdaging: naast het leren van nieuwe inhoud en vaardigheden, moeten ze vaak ook nieuwe maatschappelijke codes aanleren in de confrontatie met hun leerkrachten, met hun leeftijdsgenoten op school. De dagelijkse wisselwerking met hun eigen thuissituatie komt daar nog eens bovenop. Dit vergt enorm veel flexibiliteit. En soms ook moed, en doorzettingsvermogen. En dan hebben we 't nog maar over -tussen haakjes- "gewone" situaties. Nog meer ongemak en inwendige strijd is er bij jongeren die zich niet thuis voelen in hun eigen lichaam, kinderen met een handicap, jongeren die ontdekken dat ze vallen voor iemand van het eigen geslacht, enzovoort.

Dit boek kwam voor mij wellicht op een goed moment. Op een moment in mijn leven waarin ik een nieuwe stap zet in mijn loopbaan. Ik geef toe dat het een beetje kriebelde toen ik verkozen werd om algemeen secretaris van de Vlaamse Onderwijsraad te worden.

Zelfs al waren veel van de mensen die ik zou ontmoeten voor mij geen onbekenden en voelde ik mij in de wereld van het onderwijs als een vis in het water.

De tekst van Joris Luyendijk nodigde mij uit om op dat moment even op stop te duwen en goed rond te kijken: naar mezelf, naar mijn omgeving en vooral ook naar al wie daar niét toe behoorde.

Ik denk dat we af en toe allemaal zo'n wake up call kunnen gebruiken om ons af te vragen of de objectieve criteria die we menen te hanteren – ook in de klas of binnen onze eigen organisatie – echt wel zo objectief en neutraal zijn. Laat ons die vraag straks mee naar huis nemen en eens goed nadenken of iedereen wel mee is. Daar ligt één van dé grote uitdagingen van deze tijd. Maar het is er wel één waarmee we zélf – binnen onze eigen netwerken en bij onze eigen activiteiten – aan de slag kunnen gaan.

Maar hoe pakken we dat aan? Hoe brengen we eerst onze dode hoeken in kaart?

En hoe gaan we daar vervolgens mee om? Dat doen we best niet alleen, niet in onze bubbel en ook niet met alleen gelijkgezinden of mensen met een vergelijkbare achtergrond.

We moeten daarvoor nieuwe wegen willen betreden, af durven stappen van de beproefde methodes. Zonder alles overboord te gooien uiteraard. Revolutie is niet het antwoord, wel

vooruitgang. Dit is dus zeker geen oproep van de algemeen secretaris van de Vlor tot een nieuwe beeldenstorm.

Maar wanneer we zien dat er na jaren proberen trekken en sleuren met veel goede bedoelingen weinig verandert, dan moeten we ons dŭrven afvragen of we wel de juiste wegen hebben bewandeld. En of er misschien geen andere aanpak nodig is.

Ik maak even een sprongetje naar mijn vorige werkomgeving.

Het Antwerpse provinciebestuur richtte enkele maanden geleden samen met de VDAB en het stadsbestuur van Antwerpen en Turnhout het Innovatiecentrum Werk op, om een soortgelijk effect te genereren voor de arbeidsmarkt. Ook daar zien we dat er jarenlang verwoede pogingen worden ondernomen om mensen met een zogenaamde “afstand tot de arbeidsmarkt” aan het werk te krijgen. Maar grote resultaten blijven vooralsnog uit.

Onder meer omdat veel van de betrokken actoren andere verwachtingen hebben, of andere achtergronden waarover men veel te weinig in dialoog gaat. Daar komt nog bij dat ieder een ander de schuld geeft : bedrijven vinden dat het onderwijs verkeerde accenten legt, scholen vinden dat bedrijven enkel naar hun eigen werkvloer kijken en te weinig rekening houden met andere skills, VDAB wordt verweten de verkeerde kandidaten te selecteren, werkzoekenden ervaren dat de lat vaak te hoog ligt, enzovoort.

Het Innovatiecentrum Werk vertrekt daarom van een propere lei. Daarvoor is het belangrijk dat iedereen weer buiten de klassieke kaders leert denken.

Zo wordt bijvoorbeeld aan werkgevers gevraagd – die vooralsnog altijd op zoek lijken te zijn naar een witte raaf – om eens op een andere manier naar kandidaten te kijken.

Elkaars wereld kennen is een basisvereiste om dit initiatief te doen slagen. Het tewerkstellingsvraagstuk wordt in het Innovatiecentrum Werk vanuit een veelzijdig prisma bekeken, én in overleg SAMEN ook aangepakt... want met woorden alleen schiet je weinig op.

Een goede verstaander heeft ongetwijfeld de parallellen met het onderwijs al ontdekt. Ook in onze eigen sector klinkt wel eens als excuus :

ja maar, de school zou eigenlijk ...

of: ouders moeten er maar voor zorgen dat ...

of: de minister moet dit oplossen,

de netten zouden beter ...

of als de vakbonden nu eens ...,

Maar wanneer we zoiets zeggen, weten we dan wel écht wat de visie van de ander is, of waar die echt mee bezig is? Kennen we elkaar? Zien en horen we elkaar wel echt? Gaan we echt met elkaar in gesprek tot nut van het algemeen, of alleen voor het eigen gelijk?

Willen we met zijn allen vooruit, of alleen als het in onze eigen richting is?

De Vlaamse Onderwijsraad kan ook zo’n Innovatiecentrum zijn. Waar écht naar elkaar geluisterd wordt. Daarvoor is niet alleen luisterbereidheid nodig, maar in het begin zeker ook voldoende zelfreflectie. Om niet alleen naar de vinkjes van anderen te kijken, maar ook naar die van zichzelf.

Vanuit die houding zouden we in de schoot van de Vlor –maar niet alleen daar- met elkaar in dialoog moeten kunnen gaan en constructief op zoek gaan naar oplossingen.

Om daarna ook nog echt dingen fundamenteel te kunnen veranderen is samenwerking nodig. Ja, meer dan vandaag, durf ik vanuit een oprechte bekommernis te zeggen tegen iedereen die vindt dat hij of zij toch al genoeg doet. Oplossingen moeten van ons allemaal komen.

Het is niét de verantwoordelijkheid van de minister, de administratie, de koepels, de vakorganisaties, de lerarenopleidingen, leerkrachten, directies of ouders om het lerarentekort aan te pakken, de kwaliteit van het onderwijs op niveau te houden, minimumdoelen te realiseren of maatschappelijke problemen aan te brengen.

Het is de verantwoordelijkheid van ons allemaal.

Daarom moeten we alle stemmen horen, willen horen, én mee in rekening brengen.

Wat vinden ouders van digitaal afstandsonderwijs?

Hoe denken scholieren over de reorganisatie van een schooljaar?

Zo ook wanneer het over het thema van vandaag gaat: “krachtig leraarschap” is een zaak die iédereen aanbelangt. Ik ben zeer verheugd met de beslissing van ons vast bureau om verder op dit project in te zetten. Met iedereen samen willen we bekijken hoe we de vijf bouwstenen van de leraar een plek kunnen geven in de opleiding. Op zo’n manier dat weer meer mensen kiezen voor dat mooie lerarenberoep. Dat we dit doen onder co-voorzitterschap van de studenten is bijzonder waardevol.

Dáár ligt de toekomst van de Vlor: in de resolute keuze om niet over elkaar te praten, maar mét elkaar. En daarbij heeft elk van onze leden een volwaardige plaats aan de tafel.

Vanuit die dialoog kan de Vlor in zijn adviezen vervolgens ook scenario’s aanreiken voor een geslaagde implementatie. Scenario’s waarover de geesten in een gezamenlijke dialoog vooraf reeds gerijpt zijn, waarvan de haalbaarheid met andere woorden vooraf reeds werd afgetoetst. Het voorkomt dat bepaalde beslissingen onverwachts binnenkomen met veel vragen en onrust tot gevolg.

De Vlor kan hierdoor haar rol als strategisch adviesorgaan sterker uitspelen.

Het is de plaats bij uitstek om over alle uitdagingen voor de komende jaren in dialoog te gaan, mensen uit de praktijk te beluisteren, voorstellen te evalueren, wetenschappelijk onderzoek te bestuderen, grondige adviezen uit te werken, ... en mee draagvlak te creëren.

Dat lukt alleen als we in staat zijn om met een open blik de verschillende perspectieven naast elkaar te leggen.

Participatie is daarbij uiterst belangrijk. Én een goede communicatie, op maat van iedere doelgroep. Zonder te vervallen in wolligheid. Onze adviezen mogen scherp zijn, maar niet aanvallend. De Vlaamse Onderwijsraad wil oplossingen aanreiken.

In de schoot van onze organisatie kan ook bekeken worden hoe die bereikt kunnen worden: “Wie zet welke stappen?”. Zoiets heeft een nóg grotere kans op slagen wanneer leraren, directeurs, leerlingen, ouders en middenveldorganisaties mee vertegenwoordigd zijn aan de tafel. Het project ‘de leraar’, waarvan we vandaag de bouwstenen presenteren, is daar een voorbeeld van. Bij onze leden is er een vaste wil om hun achterban te bevragen en de resultaten mee in te brengen in het debat.

Ze gingen bijvoorbeeld te rade bij de scholen voor buitengewoon secundair onderwijs (wat daar erg geapprecieerd werd) en hielden een uitgebreide bevraging rond de reorganisatie van het schooljaar.

Dames en heren, vanuit de Vlaamse Onderwijsraad wil ik deze startdag aangrijpen om u te vragen om nóg intenser samen te werken. Het is een uitgestoken hand naar u allemaal.

Een vraag om nog meer naar elkaar luisteren, om samen dingen in beweging te zetten, op te volgen, te evalueren, én samen bij te sturen indien nodig.

Ik weet dat ik mezelf als nieuwe algemeen secretaris hiermee een pittige uitdaging opleg.

Niet alleen mezelf overigens, maar u allemaal. En als ik zie wie hier allemaal zit ... dan ben ik ervan overtuigd dat het gaat lukken. Als wij allemaal de krachten bundelen, al onze expertise bij elkaar voegen, onze gezamenlijke bevoegdheid optellen, ... en vooral de liefde voor het onderwijs die we delen ... dan ligt de toekomst open.

Ik hoop velen van u na vandaag dan ook nog terug te zien, wat ook uw functie is, om samen te bouwen aan het onderwijs van morgen.

Dit, beste vrienden, is ónze V-Dag. Met de V van Vinkjes, de V van Met Velen in Vlaanderen Vooruitgaan, met de V van de Vlor.

Dank u wel !

